

Overdenking 13 April 2022

We zijn hier vandaag bij elkaar gekomen om te herdenken wat hier op deze plek, bij deze muur, in de vroege ochtend gebeurde op 13 april 1945. Dat is nu 77 jaar geleden. Het is een vreugde, dat dat weer kan in levende lijve, met zoveel mensen, na twee jaar beperkingen door Corona. Mag ik het een gevoel van bevrijding noemen?

Het monument vertelt zelf wat er gebeurde. De tekst op de muur luidt ‘‘Hier velde ‘t Duitse Zwaard 13 April AD 1945 12 Nederlanders.’’

Het Zwaard vertelt: hier is slag geleverd. Het staat stevig aan de grond verankerd, want nu is het vrede en dat moet vooral zo blijven. De strijd werd een drama, een kruis.

De paadjes gemaakt van de bakstenen van het opgeblazen huis vertellen: ze kwamen van alle kanten om te helpen bij het bewaken van de brug. Ook nu komen we van alle kanten hier bijeen om te herdenken. Dit jaar heel bijzonder, zijn er onder ons mensen die door de nacht helemaal uit Elburg zijn komen lopen om met ons te herdenken. Ook toen waren er mensen uit Elburg. Straks vertelt Willem van Norel ons daar meer over.

De vlag over deze ondiepe kuil en straks de bloemen erop symboliseren het graf. Het liefst leggen we schaarse voorjaarsbloemen of bloesemtakken uit eigen tuin, van wat maar voor handen is, het mooiste. Net als die eerste keer.

De vlag halfstok is het symbool dat Nederland rouwt en herdenkt wie vielen voor de vrijheid.

Herdenken betekent dat je opnieuw nadenkt over het verleden, in het licht van vandaag en met een voornemen voor de toekomst.

Vandaag en alle dagen van de afgelopen tijd zien we, horen we en kunnen we lezen over de gruwelijkheden in Oekraïne. De beelden om ons voor te stellen wat er ook hier gebeurde, zijn dus dagelijks voorhanden. Represailles tegen burgers, standrecht, dat zijn oorlogsmisdaden. Wat een onrecht.

Zoals mensen zich nu verzetten tegen de terror van Putin. Zo kunnen we ons ook voorstellen hoe mensen zich toen verzetten tegen de Duitse overheersing.

Jonge mensen en hun families brengen grote offers voor de vrijheid. Ze riskeren hun leven. Tegenwoordig zie je ze dagelijks weer in interviews. Hele gewone mensen die wapens smokkelen naar het front.

Hannie Roosmale Nepveu-van Apeldoorn was zo'n koerierster. Ze was de jongere zus van Gerrit Jan Herman wiens naam we zo straks ook gelezen hebben. Herman was toen 22, Hannie 19. We hebben Hannie, tante Han, op 25 maart jongstleden begraven in de leeftijd van 96 jaar, vlak naast haar broer. Ze is bijna de laatste van die generatie. Haar zoon vertelde hoe ze zich haar hele leven afgevraagd had wat ze meer had kunnen doen om Herman tegen te houden, die nacht toen hij net van de hei kwam, van een wapendropping en gelijk doorwilde naar de brug.

Ja Vrijheid, en antwoord geven op de gewetensstem die in je spreekt, dat kost wat.

Als je daar over nadenkt, daar wordt je stil van.

Stilzijn dat hebben we dan ook net gedaan. Twee minuten. Want dat past bij herdenken, opnieuw nadenken wat de dood van mensen toen betekent, of betekenen kan in jouw leven. Ook de Elburgers die door de nacht liepen, hebben een deel van de tocht gezwegen.

Zwijgen kan heel krachtig zijn, vooral omdat je dan goed luistert, naar anderen, maar ook naar de stem in jezelf.

Iemand die het zwijgen goed onder de knie had, er mee kon beïnvloeden, respect mee afdwingen, zelfs veranderen en verzoenen, was Willem de Zwijger. Wilhelm von Nassau-Dillenburg, ‘onze’ Willem van Oranje. Hij was een verzetstrijder. Hij droeg aanzienlijk bij aan het ontstaan van Nederland. En werd toen vermoord door een huurling. We mogen trots zijn van hem te zingen, want mijn vader leerde me dat ‘de tirannie verdrijven’ de leus was van het verzet. Daarom zingen we nu het eerste en het zesde couplet van het Wilhelmus.

Henk van Apeldoorn